

**PRERADBA NORME ISO 3297 INFORMATION AND
DOCUMENTATION – INTERNATIONAL STANDARD SERIAL
NUMBER**

REVISION OF THE STANDARD *ISO 3297 INFORMATION AND
DOCUMENTATION – INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER*

Jasenka Zajec
Nacionalna i sveučilišna knjižnica
jzajec@nsk.hr

UDK / UDC 006.032ISO
655.535.28
Pregledni rad / Review
Primljeno / Received: 1. 3. 2006.

Sažetak

Prikazuje se rad na normizaciji u području identifikacije i opisa dokumenata. Opisana je redovita preradba norme *ISO 3297 Information and documentation – International Standard Serial Number (ISSN)*. Prikazan je tijek rada i različite faze preradbe teksta norme. Izneseni su glavni elementi preradbe i rješenja Radne skupine. Navode se novine u tekstu nacrtu odbora u odnosu na tekuće izdanje.

Ključne riječi: ISSN, serijske publikacije, neomeđene publikacije, ISO 3297, preradba norma

Summary

The paper gives an outline of the work on standardization in the area of identification and description of documents. The regular revision of the standard *ISO 3297 Information and documentation – International Standard Serial Number (ISSN)* is described. Different phases of revision are enumerated. The main issues of the revision and the solutions proposed by the ISSN Standard Revision Working Group are presented. The new elements in the text of the committee draft are described.

Keywords: ISSN, serials, continuing resources, ISO 3297, standard revision

Norme za identifikaciju i opis dokumenata

Međunarodni standardni broj serijske publikacije – ISSN (International Standard Serial Number) nastao je 1970. godine kada je uočena potreba za identifikacijom rastućeg broja serijskih publikacija. Danas u osamdeset zemalja postoje nacionalni uredi koji dodjeljuju ISSN i podatke šalju u međunarodni upisnik pod nazivom *ISSN Register* (Upisnik ISSN-a)¹ koji broji više od 1,125.000 zapisa. Dodjela ISSN-a određena je međunarodnom normom *ISO 3297 Information and documentation – International Standard Serial Number (ISSN)*.² U ovom će se tekstu opisati redovita preradba norme ISO 3297.

Norma je dokument donesen konsenzusom i odobrenjem priznatog tijela, koji za opću i višekratnu uporabu daje pravila, upute ili značajke za djelatnosti ili njihove rezultate te jamči najbolji stupanj uređenosti u danom kontekstu.³ Postupci su donošenja norma dobrovoljni, javni i otvoreni, odluke se donose konsenzusom, što je jamstvo kasnije primjene norma. Međunarodne norme obično pripremaju tehnički odbori u kojima su zastupljena nacionalna normirna tijela članovi ISO-a i međunarodne organizacije povezane s ISO-om.

Za norme iz područja vezanih za knjižnice, dokumentacijske i informacijske centre, sekundarne službe, arhive, informacijsku znanost i izdavaštvo brine tehnički odbor *ISO/TC 46, Information and documentation*. Odgovarajući hrvatski tehnički odbor osnovan je pri Hrvatskom zavodu za norme (do srpnja 2005. Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo) 1997. godine. *HZN/TO 46, Bibliotekarstvo, dokumentacija i informacije* ima status promatrača u ISO TC/46 od 1997., a od 2003. i djelatno članstvo u pododboru *ISO/TC 46/SC 9, Identifikacija i opis*.

U nadležnosti su pododbora ISO/TC 46/SC 9 norme za uobličavanje, identifikaciju i opis dokumenata, poput norma za skraćivanje riječi u naslovu, bibliografske bilješke i identifikatore.⁴ Identifikatori su brojčani ili brojčano-slovni nizovi koji jedinstveno i trajno identificiraju neku jedinicu. Tradicionalni, dobro poznati identifikatori koji se učestalo koriste u knjižničarstvu i srodnim područjima mijenjaju se, prilagođavajući se promjenama u svijetu nakladništva i knjižničarstva (npr., prerađena norma za ISBN (International Standard Book Number = međunarodni standardni knjižni broj) objavljena je 2005., preradba norme za ISSN započela je 2003., a 2005. za ISMN (International Standard Music Number = međunarodni standardni broj muzikalija)). U posljednje se vrijeme razvijaju i novi identifikatori (npr., ISRC

¹ ISSN Portal [citirano: 2005-12-01]. Dostupno na: http://portal.issn.org/cgi-bin/gw_45_0_s3/chameleon

² ISO 3297: 1998, Information and documentation – International Standard Serial Number (ISSN).

³ Hrvatski zavod za norme. Osnovni pojmovi i definicije [citirano: 2006-02-26]. Dostupno na: <http://www.hzn.hr/osnovni>

⁴ Detaljan popis norma u nadležnosti ovog pododbora vidjeti u: ISO/TC 46/SC9. Information and documentation – Identification and description [citirano: 2005-12-01]. Dostupno na: <http://www.collectionscanada.ca/iso/tc46sc9/index.htm>

(International Standard Recording Code = međunarodni standardni kod za snimke), ISAN (International Standard Audiovisual Number = međunarodni standardni broj audiovizualnog djela)). Djelatno članstvo podrazumijeva aktivno praćenje rada, izjašnjavanje i komentiranje tekstova norma te obvezu glasovanja o normama koje donosi ISO/TC 46/SC 9. Predstavnica Hrvatske članica je radne skupine za reviziju norme ISO 3297 *Information and Documentation – International Standard Serial Number (ISSN)* (ISO TC 46/SC 9 Working Group 5).

Tijek preradbe norma

Preradba ISO norma odvija se u nekoliko faza, od kojih je svaka precizno vremenski određena.

Početak je prijava projekta, nakon čega se određuje voditelj koji okuplja stručnjake. U prvih šest mjeseci radna skupina izrađuje plan rada, određuje glavna područja preradbe i priređuje radni nacrt norme. U roku od godine dana od prijave projekta radna skupina treba izraditi nacrt odbora. Nacrt odbora tekst je s kojim su se suglasili svi članovi radne skupine i koji se šalje svim djelatnim članovima tehničkog odbora na izjašnjavanje i komentiranje koje traje tri mjeseca. U slučaju da se nacrt odbora odbije, ponavlja se cijeli postupak počevši od pripreme radnog nacrta. Ako je ishod glasovanja pozitivan, u tekst se uključuju pristigli komentari i u roku od četiri mjeseca prijavljuje se pri Glavnom tajništvu ISO-a kao nacrt norme koji se šalje na izjašnjavanje svim članovima ISO-a. Glasovanje traje pet mjeseci, a ako na nacrt nema komentara, tekst se može objaviti kao norma. Ako pak ima komentara, prema njima se priređuje konačan nacrt koji se ponovno šalje svim članovima ISO-a koji moraju glasovati u roku od dva mjeseca i tek se onda objavljuje konačan tekst norme. Tehnički se komentari u ovoj fazi više ne uzimaju u obzir već se bilježe za sljedeću preradbu. Tekst je prihvaćen ako ga prihvati dvo-trećinska većina djelatnih članova i ako je negativnih glasova manje od jedne četvrtine ukupnog broja glasova. Na kraju se norma uređuje prema pravilima oblikovanja norma i konačan tekst objavljuje Glavno tajništvo ISO-a.

U svakoj fazi treba postići konsenzus pa nije lako odrediti ukupno trajanje rada na preradbi, ali cijeli bi proces trebao biti završen najkasnije 36 mjeseci od prijave projekta. Rokovi se moraju poštovati jer ISO ima pravo ukinuti svaku neaktivnu radnu skupinu, onu koja ne može postići dogovor oko teksta norme ili koja se ne pridržava zadanih rokova.

Preradba norme ISO 3297

Redovitoj preradbi norme ISO 3297 pristupilo se 2003. godine, pet godina po objavljivanju 3. izdanja. Tajništvo pododbora ISO/TC 46/SC9 odaslalo je svojim djelatnim članovima upit o sustavnoj preradbi i većinom glasova odlučeno je da se 3. izdanje iz 1998. preradi. Nakon toga je 30. listopada 2003. prijavljen ISO Project 3297, a ISO/TC 46/SC9 je odredio visoki prioritet (4/5) preradbe. Osnovana je Radna skupina (WG 5) kojom predsjedava Françoise Pellé, direktorica Međuna-

rodnog ureda za ISSN. Članove radne skupine imenovale su nacionalne ustanove zemalja članica, međunarodne organizacije koje surađuju s ISO/TC 46/SC9 i Međunarodni ured za ISSN. Članstvo u Radnoj skupini, zadaće, način rada i rokovi određeni su dokumentima ISO-a.⁵ Način rada uključuje redovite sastanke, istraživanja i analize korisnika te stalnu komunikaciju elektroničkom poštom putem *ISSN-L discussion list*. Vremenski plan rada na preradbi ISO 3297 prikazan je u Tablici 1.

Tablica 1. Tijek preradbe norme ISO 3297

<i>Naziv faze</i>	<i>Rok izrade</i>
Projekt	2003-10-30
Radni nacrt	2004-04-30
Nacrt odbora	2004-10-30
Nacrt	2005-04-30
Konačni nacrt	2006-04-30
Norma	2006-10-30

Radna skupina, kao što se može vidjeti u Tablici 2, sastavljena je od predstavnika različitih sredina zainteresiranih za stvaranje, upravljanje, raspačavanje, pristup i identifikaciju neomeđene građe, i u njoj su zastupljeni nakladnici, knjižnice, nacionalni uredi za ISSN, ostali identifikacijski sustavi (DOI, ISBN, OpenURL) i korisnici ISSN-a (agencije za raspačavanje, Crossref). Ovakav sastav radne skupine pokazuje široku i raznovrsnu uporabu ISSN-a.

U fazi pripreme radnog nacrta norme razrađene su osnovne teme preradbe:

1. Obuhvat

Potrebno je proširiti obuhvat i uključiti neomeđenu građu sukladno pretrađenim normama za identifikaciju i opis serijskih publikacija,⁶ dodati nove pojmove i definicije.

2. Način dodjele ISSN-a

Potrebno je raspraviti na kojoj razini treba dodjeljivati ISSN, odnosno trebaju li različite inačice nekog naslova objavljene na više medija dobiti jedan ili više ISSN-a.

3. Funkcionalna interoperabilnost između ISSN-a i ostalih identifikacijskih sustava

⁵ Terms of reference for ISO TC 46/SC 9 Working Group 5 on the Development of Project 3297 to revise ISSN 3297:1998 standard [citirano: 2005-12-10]. Dostupno na: <http://www.lac-bac.gc.ca/iso/tc46sc9/wg5/wg5n1.pdf>

⁶ Više o preradbama: Parent, Ingrid. Serials standards in convergence : ISBD(S) developments. // 66th IFLA Council and General Conference. Jerusalem, Israel, 13-18 August 2000 [citirano: 2005-09-20]. Dostupno na: <http://www.ifla.org/IV/ifla66/papers/134-164e.htm>); Reynolds, Regina. Harmonizing bibliographic control of serials in the digital age. // *Cataloging and classification quarterly* 28, 1(1999), 3-19; Zajec, Jasenka. Revizija priručnika i norme za ISSN. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 45, 1/2(2002), 1-9.

4. Uloga i mjesto korisnika u upravljanju i odlučivanju o ISSN-u
5. Analiza Upisnika ISSN-a
6. Ostale teme, na primjer: obnavljanje ugovora s GS1 (prije EAN International) i ISO-m.

Tablica 2. Popis članova Radne skupine za preradbu ISO 3297

WG5 List

Designated experts (by ISO P-Members)	
Name	Institution
Warwick Cathro	NLA
Jane Thacker	ISO/TC46/SC9 secretary
Susan Pickett	NLC-BNC
Jasenska Zajec	NUL
Eva Jerabkova	STK
Alain Roucolle	ISSN IC
Francoise Pellé	ISSN IC
Joelle Bellec / F. Bourdon / F. Flamerie	BnF
Elizabeth Gazdag	National Library
Annamaria Campanile	CNR
Luisa De Biagi	CNR
Zofia Johansen	National Library
Viktor Beloozerov	VINITI
Miguel Duarte Barrionuevo	AENOR
Agneta Holmenmark	Royal Library
Robina Clayphan	British Library
Cliff Morgan	Wiley
Regina Reynolds	LoC-NSDP
Ed Pentz	Crossref
Yvette Diven	Bowker
Invited experts	
Rollo Turner	ASA (Association of Subscription Agents)
Norman Paskin	DOI International foundation
David Buckley	GS1 (EAN International)
Paul Mostert	Elsevier
Michael Healy	ISTC/Nielsen Book Data
Hartmut Walravens	ISBN

Bonnie Lawlor	NFAIS
Mark Needleman	OpenURL
Brian Green	ISO/TC46/SC9 chair, Editeur
Rene Lloret	CISAC
Henk Mintjes	Swets
David Baron	BL
David Thomas	Periodical Publishers Association
Adriaan Lemmen	UCC, IPA
Lex Lefebvre	STM
Jenny Walker	Ex Libris
Ardie Bausenbach	LoC

Najviše vremena posvećeno je raspravama o dodjeli ISSN-a različitim inačicama istog naslova objavljenim na više medija. ISSN treba služiti za razlikovanje inačica neomeđene građe za naručivanje, reklamiranje, raspačavanje, no isto tako treba povezati sve inačice radi pristupa i identifikacije na razini naslova ili povezivanja objavljenog sadržaja bez obzira na medij.

U svrhu što točnijeg poimanja korisničkih očekivanja vezanih uz ISSN, u proljeće 2004. provedena je anketa o četiri različita načina korištenja ISSN-a:

- A – zaseban ISSN dodjeljuje se za svaki pojedini medij (sadašnja praksa)
- B – jedan ISSN dodjeljuje se na razini naslova za sve medije
- C – osnovni ISSN predstavlja sve medije, a dodaci ili sufiksi dodjeljuju se izdanjima na pojedinim medijima
- D – glavni se ISSN dodjeljuje na razini naslova, a sekundarni za svaki pojedini medij.

Anketom su obuhvaćeni svi sadašnji i potencijalni korisnici ISSN-a, a identificirana je 21 korisnička skupina.⁷ Pristigla su ukupno 103 odgovora. Analiza odgovora pokazala je kako korisnici očekuju da ISSN identificira naslov, ali i svaki pojedini medij. Naglašena je i potreba da se zadrži sadašnja struktura ISSN-a.

Kako bi se što prije pronašlo rješenje, odlučeno je da se Radna skupina podijeli na više podskupina i da se posebno analizira: obuhvat ISSN-a, Upisnik ISSN-a, identifikacija na razini naslova ili proizvoda te mogućnosti implementacije novih rješenja. Rok za dovršenje analiza postavljen je za jesen 2004. godine. U novoj je situaciji trebalo zatražiti promjenu terminskog plana kako ISO ne bi automatski raspustio Radnu skupinu. Tako je novi rok za izradu prerađenoga radnog nacrtu produžen do ožujka 2005., a u listopadu 2005. završen je nacrt odbora koji je razaslan svim zemljama članicama ISO TC 46/SC9 na izjašnjavanje i komentare do 30. siječnja 2006.

⁷ ISO TC 46/SC 9 WG 5 (revision of ISO 3297) ISSN Standard Revision Working Group. 1st meeting [citirano: 2005-12-10]. Dostupno na: <http://www.lac-bac.gc.ca/iso/tc46sc9/wg5/wg5n7.pdf>

Što je novo u nacrtu odbora norme ISO 3297

Najznačajnija novina u nacrtu odbora ISO 3297 nastala je kao odgovor na očekivanja korisnika da ISSN treba istodobno identificirati i proizvod i sadržaj. Razmatrana je mogućnost korištenja nekoga drugog identifikatora, postojećeg ili novog, za razinu naslova, no od tog se rješenja odustalo jednako kao i od promjene strukture ISSN-a, što bi bilo preskupo za različite baze podataka koje ga koriste. Radna skupina uvodi *linking ISSN*⁸ (vezivni ISSN ili kraće ISSN-L) sa svrhom povezivanja razina naslova i proizvoda. ISSN će i nadalje identificirati donju razinu, tj. razinu proizvoda, a ISSN-L bit će dodijeljen naslovu i jasno naznačen u posebnom polju ili potpolju bibliografskog zapisa. ISSN-L je mehanizam povezivanja koji služi okupljanju naslova koji u zapisu imaju polje za povezivanje s naslovima na drugim medijima (776 u MARC-u 21 i 452 u UNIMARC-u), pa se tako koriste podaci koji se već nalaze u zapisima ISSN-a i dio su redovitoga radnog procesa tijekom dodjele. U tom je kontekstu uočena potreba osnivanja Službe za provjeru ISSN-a (*ISSN Look-up Service*) putem koje će biti dostupne sve veze i koja će korisnicima omogućiti brzu provjeru ISSN-a. Na upit s bilo kojim ISSN-om korisnici će dobiti sve povezane naslove i ISSN-e. Na primjer, ako se upiše ISSN 1334-2584 za časopis *Metalurgija* (CD-ROM), korisnik će dobiti podatke o ISSN 0543-5846 za tiskano izdanje i ISSN 1334-2576 za online izdanje časopisa.

ISSN-L ne služi okupljanju ostalih povezanih naslova (npr., promjene naslova, dodaci, usporedna regionalna i jezična izdanja itd.). Za ISSN-L neće se izrađivati poseban zapis, već će se on u svim zapisima u Upisniku ISSN-a automatski dodijeliti.

Od ostalih novina valja istaknuti proširenje obuhvata (ISSN se dodjeljuje svim serijskim publikacijama i dijelu integrirajuće građe) te nove pojmove i definicije. Informativni dodatak sadrži preporuke za korištenje ISSN-a s drugim sustavima identifikacije, pristupa i razlučivosti (DOI, OpenURL, URN, SICI, EAN crtični kod). Osnovana je Korisnička skupina čiji predstavnici mogu savjetovati upravne organe ISSN-a u vezi s daljnjim razvojem. Članovi skupine međusobno komuniciraju putem elektroničke liste, a jednom godišnje njihov predstavnik sudjeluje na sjednici Upravnog odbora.

Zaključak

Nakon provedenog izjašnjavanja o nacrtu odbora koje je trajalo do 31. siječnja 2006. godine, Radna skupina ulazi u završnu fazu rada na preradbi ISO 3297. Većinom glasova potvrđen je nacrt odbora (samo je jedno nacionalno normirno tijelo glasalo protiv).⁹ Ovo rješenje odražava potrebe korisnika, jasno pokazuje razvojne potrebe ISSN-a kao istovremeno stabilnog i dinamičnog identifi-

⁸ Naziv nove funkcije javljao se u različitim oblicima tijekom preradbe: *collocating ISSN*, *medium-neutral ISSN*, a *linking ISSN* usvojen je u fazi pripreme nacrtu norme.

⁹ Voting results and comments on ISO Committee Draft 3297 [citirano: 2006-02-25]. Dostupno na: <http://www.lac-bac.gc.ca/iso/tc46sc9/docs/sc9n442.pdf>

tora, daje praktičan i realističan odgovor na korisničke zahtjeve i tehnički je provedivo. ISSN-L omogućuje proširenje uloge ISSN-a i olakšava njegovo korištenje u elektroničkom okruženju, npr., kao sustava povezivanja u OpenURL-u, CrossRef-u itd. ISSN-L je jednostavan i učinkovit način povezivanja svih ISSN-a dodijeljenih neomeđenoj građi na različitim medijima, a istovremeno omogućuje identifikaciju na različitim razinama.

Nacionalna su normirna tijela zajedno sa svojim glasovima poslala i komentare na tekst. Radna skupina analizirala je i pismeno odgovorila na 123 pojedinačna komentara te ih je zajedno s dorađenim tekstom norme uputila u Tajništvo ISO TC 46/SC 9. Time je dovršen glavni dio posla na preradbi ISO 3297. Slijedom ranije opisane procedure, predstoji petomjesečno izjašnjavanje o nacrtu norme (ISO DIS 3297) koje će završiti do 30. rujna 2006. godine. Novo izdanje norme bit će objavljeno do kraja travnja 2007.

Do istog će se roka u suradnji s ustanovama koje održavaju formate za razmjenu bibliografskih podataka MARC 21 i UNIMARC završiti dogovori o upotrebi novog polja ili potpolja, a Međunarodni ured uspostaviti će Službu za provjeru ISSN-a koja je trenutno u testnoj fazi.

LITERATURA

Hrvatski zavod za norme. Osnovni pojmovi i definicije [citirano: 2006-02-26]. Dostupno na: <http://www.hzn.hr/osnovnin.html>

ISO 3297: 1998, Information and documentation – International Standard Serial Number (ISSN).

ISO/ TC 46/SC9. Information and documentation – Identification and description [citirano: 2005-12-01]. Dostupno na: <http://www.collectionscanada.ca/iso/tc46sc9/index.htm>

ISO TC 46/SC 9 WG 5 (revision of ISO 3297) ISSN Standard Revision Working Group. 1st meeting [citirano: 2005-12-10]. Dostupno na: <http://www.lac-bac.gc.ca/iso/tc46sc9/wg5/wg5n7.pdf>

ISSN Portal [citirano: 2005-12-01]. Dostupno na: http://portal.issn.org/cgi-bin/gw_45_0_s3/chameleon

Parent, Ingrid. Serials standards in convergence : ISBD(S) developments. // 66th IFLA Council and General Conference. Jerusalem, Israel, 13-18 August 2000 [citirano: 2005-09-20]. Dostupno na: <http://www.ifla.org/IV/ifla66/papers/134-164e.htm>

Reynolds, Regina. Harmonizing bibliographic control of serials in the digital age. // Cataloging and classification quarterly 28, 1(1999), 3-19.

Terms of reference for ISO TC 46/SC 9 Working Group 5 on the Development of Project 3297 to revise ISSN 3297:1998 standard [citirano: 2005-12-10]. Dostupno na: <http://www.lac-bac.gc.ca/iso/tc46sc9/wg5/wg5n1.pdf>

Voting results and comments on ISO Committee Draft 3297 [citirano: 2006-02-25]. Dostupno na: <http://www.lac-bac.gc.ca/iso/tc46sc9/docs/sc9n442.pdf>

Zajec, Jasenka. Revizija priručnika i norme za ISSN. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 45, 1/2(2002), 1-9.